

Q - het Evangelie dat niet bestaat

Onder veel theologen en bijbelwetenschappers heerst de opvatting dat er naast het Evangelie van Matteüs, Markus, Lukas en Johannes nóg een ‘evangelie’ is geweest. Ze noemen dit het ‘Q’-evangelie.

Een evangelie waarvan geen schrijver bekend is en waarvan de inhoud niet meer bekend is omdat het er simpelweg niet (meer) is. Dat wil zeggen: men gelooft dat het heeft bestaan, maar dat het er nu niet meer is. Maar hoewel het er niet meer is, vinden we er wel sporen van terug in het Nieuwe Testament volgens deze bijbelwetenschappers.

Waar komt deze opvatting vandaan?

Het Q-evangelie is een zogeheten ‘hypothese’, een aanname. Het is een uitvloeisel van de Tweebronnen-hypothese. Een gedachtegang die heel logisch lijkt mits je er vanuit gaat dat Matteüs en Lukas hun Evangelieën voor het grootste deel hebben overgeschreven van andere bronnen.

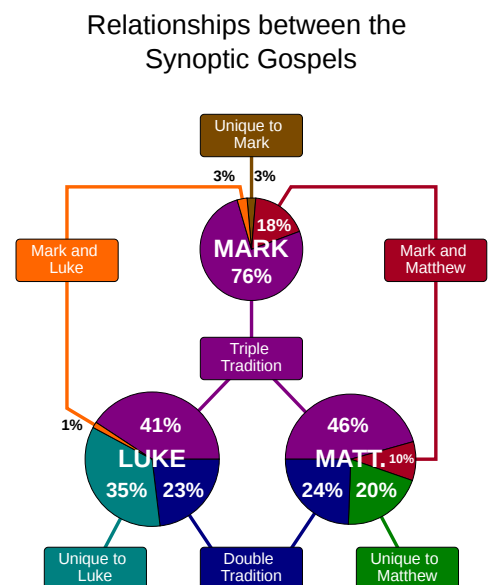
Synoptische Evangelieën

De Evangelieën van Matteüs, Markus en Lukas worden de ‘synoptische’ evangelieën genoemd. Als je de evangelieën van Matteüs, Markus en Lukas namelijk naast elkaar legt, valt op dat deze drie evangelieën veel overeenkomsten hebben.

In een synopsis waar telkens op één pagina de drie evangelieën van Matteüs, Marcus en Lucas naast elkaar staan afgedrukt, zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de teksten van de drie evangelisten overzichtelijk weergegeven. Dit vergemakkelijkt de bestudering ervan. ([Wikipedia](#)).

Duidelijk blijkt, zo is de opvatting, op die manier dat Lukas en Matteüs grote delen van hun Evangelie hebben overgenomen van Markus zoals in de afbeelding hiernaast schematisch is aangegeven.

(afb. The relationships between the three synoptic gospels. Source: Honoré, A.M. (1968). "A statistical study of the synoptic problem". *Novum Testamentum* 10 (2/3): 95–147. DOI:10.2307/1560364. CC BY-SA 3.0)

In 1838 heeft Christian Weisse, docent aan de Universiteit van Leipzig, aangetoond, dat Matteüs en Lucas bij het schrijven van hun evangelie behalve de schriftuur van Markus ook een andere gemeenschappelijke bron gebruikt moeten hebben, - een bron, die men, naar de eerste letter van het Duitse woord "Quelle" (bron), de Q-bron genoemd heeft. [...] Nu is het meest kenmerkende van dit "eerste christelijke evangelie" echter hierin gelegen, dat er geen enkel verhaal over Jezus' geboorte en over zijn lijden, sterven en opstanding in voorkomt, terwijl o.m. ook de ons uit de Nieuw-Testamentische evangelieën bekende gegevens over door Hem verrichte wonderen ontbreken. In de woorden, ons hier overgeleverd, maken wij kennis met "de historische Jezus" – [Een verloren Evangelie, Ds. J.G. BARNHOORN, Nunspeet](#).

Het Q-evangelie is dus een ‘conclusie’ - de teksten in Matteüs en Lukas die niet ontleend zijn aan Markus, niet uniek zijn én overeenkomen met elkaar *moeten* volgens de theorie wel uit één en dezelfde bron komen. Dat zou overigens in beide Evangelieën minder dan 25% van de volledige tekst zijn.

Daaruit volgt dan vervolgens de conclusie dat niet Matteüs het oudste Evangelie is, zoals door sommigen werd aangenomen, maar Markus omdat hij door Lukas en Matteüs zo veel “overgeschreven” is. Er zijn overigens ook bijbelgeleerden die stellen dat Matteüs en Lukas ‘de notities van Markus’ hebben gebruikt – dat is ook een optie en niet eens zo’n vreemde gedachtengang, zie hiervoor verder.

De vroege datering van Markus is dus een conclusie gedestilleerd uit een *aanname*. Deze aanname heeft uiteraard wel een basis en is zeer verdedigbaar.

Wanneer we Bijbelboeken willen dateren zijn de vragen die normaliter gesteld worden:

1. Wat zegt de het Bijbelboek zelf?

- *Wie is de auteur?*
- *historische gebeurtenissen die vermeld worden (of juist niet)?*
- *Wanneer wordt het boek voor het eerst geciteerd?*
- *wat is het oudste handschrift van het boek?*
- *welke thema’s worden er beschreven?*
- *in welke tijd pas het taalgebruik?*

2. Wat kunnen we uit andere Bijbelboeken concluderen?

- *zijn er verwijzingen naar de schrijver?*
- *zijn er citaten uit het andere boek?*

3. Wat leren we uit buitenbijbelse bronnen?

- *zijn er bijvoorbeeld kerkvaders of andere schrijvers die citeren of er iets voor zeggen?*
- *wordt het boek of de schrijver genoemd in andere buitenbijbelse bronnen?*

In dit geval is deze methode door de gevolgde hypothese **buiten werking** gesteld. Het is verdedigbaar, in dit verband, omdat het een en ander een ander doelt dient.

Prof. dr. H. de Jonge (Professor emeritus of Biblical Studies, Universiteit van Leiden), schrijft over het Markus-Evangelie het volgende.

Marcus nu schreef zijn boek voor onderdrukte en vervolgte christenen in Galilea omhun een weerwoord in handen te geven legen de vervolgers. Christenen, zo wil Marcuszeggen, zijn geen volgelingen van een revolutionair en dus ook zelf geen gevaarlijke revolutionairen. Maar hier had Marcus een probleem, want kruisiging was nu eenmaal welde typische Romeinse straf voor politieke rebellen. Volgens de traditie die ook Marcus kende was Jezus dus wel degelijk een bedreiging van de politieke orde geweest. Marcus lost het probleem op door te verteilen, dat Jezus slechts tot politieke opstandeling was verklaard door de joodse leiders van Jeruzalem in hun aanklacht tegen Jezus bij Pilatus. Maar deze leiders hadden volgens Marcus gehandeld "uit afgunst" (15:10) - [Aard en Functie van het Oudste Evangelie, Prof. Dr. H. de Jonge.](#)

Gezien de geschiedenis van de jonge Christelijke kerk, de hevige vervolgingen door zowel de Joden als de Romeinen, een verdigbare stellingname én tevens een aanvullende verklaring voor een vroege datering van het Evangelie van Markus.

Wat staat er in dat Evangelie?

Een reconstructie van het Q-evangelie is [onder andere hier te vinden](#).

Opmerkelijk is dat het een ‘Evangelie’ is dat zeer beperkt is. Dat wil zeggen: aannemend dat het nagenoeg *in zijn geheel* door Matteüs en Lukas zou zijn overgeschreven. Het zou natuurlijk ook zo kunnen zijn dat het Q-Evangelie veel uitgebreider is geweest maar Matteüs en Lukas de overige inhoud niet zo relevant vonden. De meeste bronnen die ik ken gaan er echter vanuit dat zij beiden het Q-Evangelie nagenoeg volledig hebben overgenomen.

Wat staat er niet in?

Het meest in het oog springende is dan niet wat er beweerdelijk in staat, maar wat dan kennelijk *ontbreekt*. De geboorte, het lijden, sterven en de opstanding. Met andere woorden: de k ern van het Evangelie van de Here Jezus, het werk dat Hij gedaan heeft staat er, kennelijk, niet in.

Markus

Markus is ongetwijfeld de schrijver van het Evangelie dat zijn naam draagt. Papias (c. 60– c.130 AD), een belangrijke zeer vroege bron over de Evangelie en, schrijft over hem:

Marcus, die de vertolker van Petrus geworden was, schreef nauwkeurig datgene op wat hij zich herinnerde. Het was echter niet in de exacte volgorde zoals hij de uitspraken en daden van Jezus beschreef. Want hijzelf had Jezus niet gehoord, noch had hij Hem vergezeld. Maar achteraf, zoals ik al zei, begeleidde hij Petrus, wiens instructies hij uitvoerde naar de behoeften [van zijn toehoorders], maar zonder de bedoeling om een reguliere beschrijving van de uitspraken van de Heer vast te leggen. Waardoor Marcus geen fouten maakte door sommige dingen op te schrijven zoals hij ze zich herinnerde. Want hij zorgde vooral voor  en ding: niets te vergeten wat hij had gehoord  n niets fictiefs aan de uitspraken toe te voegen. ([bron](#), [bron](#))

Door zijn connectie met Petrus is hij voor Lukas en Matteüs dan ook een zeer **betrouwbare** bron uiteraard. Het Evangelie van Johannes is in dit verband een ander verhaal; Johannes was z lf getuige van het leven van Jezus immers? Die schreef dus uit “eerste hand”.

De connectie van Markus met Petrus wordt tevens onderschreven door Ireneus, Clemens van Alexandrië en daarnaast kennen wij hem natuurlijk ook nog eens als metgezel van Paulus en Barnabas – het bekende schisma tussen hen was zelfs gerelateerd aan Markus ^{Hand. 15:39}. Later zien we hem terug bij Paulus, sámen met Lukas ^{Fil. 1:24}.

Lukas

Dat Lukas daarom de beschikking had over het door Markus, namens Petrus, op schrift gestelde Evangelie mag geen verwondering wekken. Om het maar eens zo te zeggen: “het wereldje was klein” als het ging om de leiders van de vroege Christelijke kerk! In 2 Tim. 4:11 lezen:

“Alleen Lukas is bij mij. Haal Markus op en breng hem met je mee, want hij is mij van veel nut voor de dienst.”.

We zien dus een hele duidelijke connectie tussen Markus en Lukas. Dat Paulus de leiders (Apostelen) kende is natuurlijk overbekend en dat is ook buiten de scope van dit stuk.

Lukas *kwam uit Antiochië*:

“Lucas is een Syriër uit Antiochië, van Syrisch ras, van beroep arts. Hij werd leerling van de apostelen en later volgde hij Paulus in het martelaarschap. Na de Heer voortdurend, ongehuwd en kinderloos, te hebben gediend, stierf hij, vervuld van de heilige Geest op 84-jarige leeftijd.”

Hij schreef naast het Evangelie van Lukas tevens de Handelingen – een boek waarvan hij grotendeels de beschreven gebeurtenissen zelf had meegemaakt.

Matteüs

Matteüs zal ongetwijfeld eveneens Markus' werk gekend hebben en ook weet hebben gehad van de relatie tussen Markus en Petrus; hij was immers *één van de twaald Apostelen*? Het bevreedt mij wat eigenlijk dat men stelt dat Matteüs daarom zoveel zou hebben overgenomen uit het werk van Markus maar dat zou natuurlijk te maken kunnen hebben met het feit dat hij Petrus woorden en weergave beter of belangrijker achtte dan die van hemzelf.

Wie of Waar is Q?

Nérgens echter kunnen we een relatie leggen tot een document dat zou kunnen worden opgevat als 'Q' oftewel een ander brondocument. Wie zou dit dan moeten hebben geschreven? En met welk doel? Dat is daarom allemaal nogal speculatief.

Wat een nog belangrijker vraag is: Matteüs en Lukas **kenden** Markus en wisten wie zijn bron was: Petrus. Dat Petrus een bron was voor Lukas kun je concluderen aan het feit dat ook Petrus in Rome was (**digibron**). Petrus en Paulus schijnen elkaar in Rome niet te hebben ontmoet maar eerder uiteraard wel meerdere malen (*Bijbelse Plaatsen*) en hadden zelfs een keer een hooglopend conflict Galaten 2:1-10. Met andere woorden, zoals eerder gesteld, het wereldje had een hoog 'ons kent ons' gehalte.

Als er sprake is van een 'Q', dan kán het niet anders, zeker als zowel Matteüs en Lukas hem zó uitgebreid (zouden) citeren, dan dat deze 'Q'-schrijver óók tot de "incrowd" zou moeten behoren. Hij zelf of zijn bron zou op zijn minst één van de Apostelen moeten zijn!

De vraag die dan echter rijst: waarom zou Matteüs, die zelf Apostel was en tevens alle andere Apostelen kon raadplegen voor het schrijven van zijn Evangelie, van een ándere, ons volslagen onbekende, schrijver zoveel overnemen?

Ik kan met de beste wil van de wereld niet één persoon ontdekken in het Nieuwe Testament die deze schoen past. Maar dat wil nog niet zeggen dat 'Q' niet heeft bestaan uiteraard!

Waar is Q gebleven?

Van alle Bijbelboeken en brieven zijn heel veel kopieën in omloop. Ook van niet canonieke, apocriefe, boeken. Bijvoorbeeld het '[Thomas-Evangelie](#)'. Hiervan zijn (gedeeltelijke) vondsten gedaan in het Grieks en het Koptisch, wat er op duidt dat het dus zelfs een vertaald werk -en dus redelijk breed verspreid- was. Opmerkelijk genoeg is er van Q helemaal niets meer. Geen énkele kopie. Geen énkel fragment. Helemaal *niets*.

Toch lees je met grote regelmaat [stellige uitspraken](#) over het 'Q-evangelie' als zou het onomstotelijk vast staan dat het bestaat zoals:

“Volgens de breed aanvaarde Q-hypothese baseren Matteüs en Lucas hun evangelie mede op dezelfde verzameling(en) losse uitspraken (Q), die moet(en) hebben gecirculeerd onder de volgelingen van Jezus. Toen Thomas gevonden en gepubliceerd was, zag men er een bevestiging in van de Q-hypothese.”

Is het belangrijk of Q heeft bestaan?

“Het is niet belangrijk of een hypotetische Q mondeling, en vervolgens geschreven, in de Evangelieën van Markus en Lukas is terecht gekomen. Als het zo is, keurden zij de inhoud goed en namen het op er in. Q's verslag van de lessen van Jezus stemmen overeen met de Evangelieën” ([Bible.org](#))

De 'Passieverhalen': het lijden en sterven

Aannemend dat 'Q' dus daadwerkelijk een (geschreven) bron is valt op, zoals eerder al aangehaald, dat het lijden, sterven en opstanding van Christus ontbreekt in 'Q'.

Veel geleerden geloven dat de passieverhalen op zichzelf (al) bestonden **en vóór 40 n.Chr. Als bronnen werden gebruikt**; ze zijn mogelijk in een of andere vorm geschreven, vrij vroeg. Uiteindelijk werden ze opgenomen in de evangeliën. Bij een zorgvuldige studie van de vier evangeliën zegt Etienne Trocmé dat de passieverhalen hun oorsprong hebben in Jeruzalem (pp. 83-89). Hij concludeert ook dat ze liturgisch werden gebruikt tijdens de pascha-bedevoarten van de vroegste joods-christenen.

Paulus schrijft dat hij de traditie ontving en doorgaf dat Christus stierf voor onze zonden, werd begraven en op de derde dag uit de dood werd opgewekt ^{1 Korintiërs 15: 3-4}. Het is duidelijk dat Paulus deze traditie ontving in Jeruzalem. Dit bewijst dat deze tradities, rondom het Avondmaal en de oorsprong er van, vroeg bestonden en *essentieel* waren.

Dus wat betekent dit? De avondmaal-tradities, en de bron ervan (lijden, sterven van Jezus) zijn **minstens net zo oud als hypothetische Q is, zelfs nog ouder**. ([Bible.org](#)).

Er zijn dus oudere (orale) tradities geweest die -onder andere door Paulus maar ook door de Evangelie-schrijvers- op schrift zijn gesteld. Al bekend voor dat er een 'Q' was. Het kan dus eigenlijk niet anders dan dat, wanneer 'Q' zou hebben bestaan, juist dit voor het Christendom zó belangrijke onderdeel er in zou moeten hebben gestaan. En dan ook geciteerd zou moeten zijn door Lukas en Matteüs!

Jezus-volgers

Dit is echter niet het geval. De verklaring hiervoor zou zijn dat er bepaalde geloofsgemeenschappen waren waar ‘Q’ rouleerde en meer specifiek geloofsgemeenschappen van Joden die de leer van “de Rabbi Jezus” zouden houden. Met andere woorden, niet de “christelijke variant” er van.

Dat is een gevolgtrekking uit de aanname dat er een ‘Evangelie’ heeft bestaan of zou moeten hebben bestaan. Maar dat is dan wel een gevolgtrekking die erg ver gaat; immers het impliceert het bestaan van nóg een groep van ‘Jezus-volgelingen’. Een groep die een afwijkende opvatting had, inclusief eigen geschrift dat belangrijke (orale) en al sinds het begin van het christendom bestaande tradities niet accepteerde, die compleet in rook is opgegaan in de geschiedschrijving. Maar die tekst zou dan wél, ondanks die strijdige opvattingen van deze groepering, als *gezaghebbend* geaccepteerd zijn door Matteüs en Lukas?

Tegenstrijdigheden in taalgebruik

In een zeer uitgebreide thesis ([bron](#)) betoogt Paul S. Stein (College of William and Mary, 4-2017) onder andere:

- Het is buitengewoon onwaarschijnlijk dat er een vroegchristelijke gemeenschap heeft bestaan die weinig hechte betekenis voor Jezus 'dood en opstanding. Farrer bekritiseert Q door te stellen dat er geen belang is gehecht aan Jezus'dood, of zelfs zijn proclamaties over zijn toekomstige dood. Bovendien **legt de meeste christelijke literatuur uit de eerste eeuw een zware nadruk op Jezus 'dood en wederopstanding**; het is **een van de hoekstenen van de theologie van Paulus**. Daarom is het onwaarschijnlijk dat een christelijke gemeenschap in het algemeen en een joodse christelijke gemeenschap meer in het bijzonder een document geschreven heeft dat geen belang lijkt te hechten aan Jezus 'dood (pg. 26)
- Daarnaast worden diverse voorbeelden aangehaald van onderzoeken en theorieën waaruit blijkt dat de vermeende ‘Q’-citaten niet letterlijk overeenkomen bij Matteüs en Lukas als in: verschil in taalgebruik en woordkeuze en onderzoekt de auteur deze verder.

De conclusie die de auteur trekt is:

“Het bewijs lijkt te leiden in één richting: het evangelie van Lucas is tenminste afhankelijk van het evangelie van Matteüs, zo niet ook het evangelie van Marcus. Daartoe is Q geen noodzakelijk postulaat; het synoptische probleem kan gemakkelijk te verklaren zijn zonder verwijzing naar Q.”

Onlangs werd mij in een discussie te verstaan gegeven dat er ‘brede consensus’ was over het ‘Q-evangelie’. Die consensus is er niet. Integendeel. De laatste decennia, zoals ook blijkt uit deze thesis, en eerdere aanhalingen van het [Evangelicale bible.org](#), doen er inmiddels al weer heel andere opvattingen de ronde. Bible.org acht het -zie eerder- ‘niet van belang.

Maar wat doen we er mee?

Is er een ‘nut en noodzaak’ voor een Q-evangelie? Er zijn wetenschappers die een hele andere route kiezen; zij gaan er vanuit dat Matteüs eerst geschreven is en Lukas uit zijn Evangelie én dat van Markus heeft geput, aangevuld met andere bronnen. Zie bijvoorbeeld de eerdergenoemde thesis.

Dat stuit echter weer op andere problemen [omdat Lukas soms voor een heel andere weergave kiest](#).

To cite only two examples challenging the claim that Luke used Matthew, Matthew has the long Sermon on the Mount (chapters 5-7), whereas Luke has the shorter Sermon on the Plain (6:17-49). Other passages in Matthew’s sermon are scattered throughout Luke. If Luke used Matthew, it is difficult to explain why he would omit so much of the sermon and place other verses from it elsewhere. As to the second example, in Matt. 10, Jesus sends out the Twelve on their first commission to preach. But those verses are scattered in seven different chapters in Luke. Many other examples could be offered, and so could the replies to the objections, but all of this shows that the two-Gospel solution may not be the best one; it certainly is not simple (see Carson and Moo, Guthrie, and Stanton, for more discussion).

Een ‘puur’ Evangelie

Andere wetenschappers zijn van mening dat ‘Q’ een ‘puur’ Evangelie zou zijn; een geschreven verslag zonder ‘opsmuk’, wonderen en tekenen die aan Jezus zouden worden toegeschreven. Jezus tot “[Hallachise leraar](#)” gedegenereerd, ontdaan van Zijn Goddelijke natuur: geen kruisiging, geen opstanding.

Dat past ook precies in het profiel van (moderne) theologie welke God ontkent, Jezus’ Reddingswerk terzijde schuift en in die lijn met graagte theorieën omarmt en uitdraagt waarin men dingen beweert als:

“Hoewel het boek gewoonlijk ‘het Evangelie van Matteüs’ genoemd wordt, vermeldt de schrijver zijn eigen naam niet. Vanaf het einde van de tweede eeuw n.Chr. wordt het evangelie toegeschreven aan Matteüs en wordt zijn naam in de handschriften genoteerd. (..) Het boek wordt over het algemeen rond 90 n.Chr. gedateerd. Vaak wordt Syrië, en in het bijzonder de stad Antiochië, genoemd als de plaats van herkomst”

– Inleiding op het Evangelie van Matteüs, NBV-vertaling, 2^e druk

Over Lukas:

“Het boek wordt over het algemeen tussen 80 en 100 n.Chr. gedateerd.” (id.)

Met andere woorden: de schrijvers welke wij kennen als de schrijver *zouden deze Evangelieën helemaal niet hebben geschreven*. Dat dit soor uitleg zonder blikken en blozen in de Nederlandse bijbelvertalingen, uitgegeven door het NBG, zijn geplaatst is ronduit *bizar* te noemen.

Dat zet de deur open om, op basis van een gefingeerd ‘Q-Evangelie’ vervolgens claims te maken als dat Jezus een Halachische leraar was waarover ‘pas later’ boeken, de Evangelieën, zijn geschreven waarin overige folklore is toegevoegd om Hem ‘groter te maken dan hij was’ etc..

De Evangelieën verworden zo tot een knap stukje “knip en plakwerk” van een aantal voor ons totaal onbekende schrijvers, op basis van een hypothetisch ‘oerdocument’ (Q) en het Evangelie van ene

Markus –die volgens het NBG kennelijk ook niet was wie wij denken dat hij is- die het met de waarheid niet zo nauw namen?

Nut en noodzaak

Wat is de ‘nut en noodzaak’ van ‘Q’ als er zo mee omgegaan wordt? Wat is ten diepste de gedachte er achter? Het *ontkrachten* van de Schriften. Door “vernunftige verzinsels” [2 Petrus 1:16](#).

Johannes Weiss (*foto rechts*), de [grondlegger van dit idee](#), was ongetwijfeld een groot geleerde. Weiss wordt [gezien als een orthodoxe theoloog](#) die zich verzette tegen het “liberale gedachtengoed” van die tijd. Dat wil zeggen: het ondermijnen van de [historische waarde van de Evangelien](#).

Zijn opvattingen echter hebben er toe geleid dat de kritiek op de *Bijbelse Waarheid* enorm is toegenomen. Zijn poging de historische waarde te herstellen heeft er immers toe geleid dat men Jezus heeft ontdaan van zijn duale natuur (Zoon van God en Zoon des Mensen) en lijden, sterven en opstanding ‘weggewuift’ wordt als ‘niet oorspronkelijk’.

“Volgens Weiss geloofde Jezus dat de zonde van het Volk van God de vestiging van het toekomstige Koninkrijk van God, verhinderde. Jezus zelf zou dit doel niet vervuld zien, maar zou het slachtoffer worden van de haat van degenen die ertegen zijn. Maar zijn dood zou geen nederlaag betekenen (het zou juist die heerschappij inluiden). Zijn dood zou de losprijs betalen voor de zonde die het veroorzaakte. Hij zou voor velen sterven.” ([Johannes Weiss, undervalued innovator in modern New Testament studies](#)).

Daarmee wordt ook het zonde-vraagstuk, de zondeval, in een ander -Bijbels gezien niet bestaand- kader geplaatst immers ‘de zonde’ zou dan de haat van de tegenstanders van Jezus zijn.

De door hem beïnvloede theoloog [Rudolf Bultmann](#) “hield vol dat de *apologetische catechetische en liturgische activiteiten van de vroege kerk in de eerste plaats de vorming van de geschreven evangeliën dicteerden*. (..) In zijn provocerende essay ‘New Testament and Mythology’, gepubliceerd in 1941, zet Bultmann zijn programma uiteen voor het *ontmythologiseren van het Nieuwe Testament*. Hij stelt dat de bijbelse boodschap tot stand komt via een mythologisch raamwerk dat vreemd is aan het wereldbeeld van de moderne mensheid.”

De Bijbel is een sprookjesboek?

Daarmee ben je dus aangekomen op het punt dat men de Bijbel als ‘een sprookjesboek’ beschouwt. Een verzameling mythologische verhalen. Leringen van een Joodse Rabbi, terug te vinden in ‘Q’, aangevuld met een hoop mythologische verhalen.. en dat is wat je dan ook steeds vaker hoort en leest.

Persoonlijk vraag ik mij af of dit ooit de bedoeling is geweest van Weiss. Hij heeft gepoogd Jezus in de context van de tijd te plaatsen. Waarbij hij wel al het fundament legde van een theologie (of daar zich al op baseerde) die Christus verwerpt als God’s Zoon. Het gevolg is dat hij daarin, mijns inziens en voor wat ik er van gelezen heb, is doorgeslagen.

Is dit houdbaar?

Het is in mijn ogen niet houdbaar de stelling te poneren dat 'Q', samen met Markus, de basis is voor Matteüs en Lukas, aangevuld met allerlei mythische verhalen, sagen, legenden en 'sterke' verhalen van bepaalde Christenen.

Immers: stel nu dát dat gebeurd was, zouden de Christenen, de mensen van 'De Weg', die Jezus hadden leren kennen door de verkondiging van de Apostelen, Paulus, en de vele ooggetuigen van wat er gebeurd was (wat zelfs onderschreven wordt door buitenbijbelse bronnen!) accepteren dat er schrijvers waren die dergelijke falsificaties zouden maken en schrijven? Daarnaast waren er, zelfs toen deze (zogenaamd) "mythologische Evangelieën" beschikbaar kwamen, nog steeds ooggetuigen van het leven van Jezus, waaronder de Apostel Johannes! Zou hij dan niet openlijk verzet hebben gepleegd hier tegen? En dit in zijn geschriften hebben bestreden?

Er wáren valse brieven en geschriften in omloop en dáárom signeerde Paulus bijvoorbeeld zijn brieven en waarschuwde hiervoor. Zie bijvoorbeeld 1 Korinthe 16:21, Kolossenzen 4:18, 2 Thess. 3:17, Fil. 1:10 (volledig door hemzelf geschreven).

Historische Jezus

Het bestaan van Jezus is [historisch](#) gezien onomstreden.

- “De meeste moderne wetenschappers zijn zo overtuigd van de *historiciteit van Jezus dat ze het bespreken ervan onnodig of zelfs een verspilling van tijd vinden.*” – [Scientias](#).
- *In zijn Contra Celsus vat Origenes de anti-christelijke standpunten van Celsus samen om die vervolgens te weerleggen. Zo lezen we dat Celsus de maagdelijke ontvangenis onzin vond en de goddelijke krachten van Jezus degradeerde tot magie. Maar zelfs Celsus trekt het bestaan van Jezus geen moment in twijfel. Het suggereert dat het idee dat Jezus niet echt had bestaan op dat moment ook helemaal niet in omloop was, aldus Lietaert Peerbolte. Anders had Celsus het ongetwijfeld in de strijd gegooid.*” (id).

Voor de 'moderne theologie' en ook veel wetenschappers die ongelovig zijn, niet theologisch geschoold, gaan dus volledig op de loop met 'Q' en gebruiken, beter gezegd isbruiken, het *hypotetische* 'Q' om daarmee juist de Bijbel te ontkrachten.

Jezus, de Zoon van God

Wanneer de Evangelieën, brieven en buitenbijbelse bronnen geen twijfel laten bestaan aan de historiciteit van Jezus en dát deel van de Evangelieën wél aanvaard wordt gaat het niet aan het lijden, sterven en de opstanding terzijde te leggen. Dat kan alléén als je een geconstrueerde hypothese op de markt brengt. Zoals een vermeend 'Q-evangelie'. Dat is een basis geworden voor schriftkritiek die volstrekt ongezond is en afbreuk doet aan het geloof, aan de Bijbel, aan het Woord van God. Dat Woord is duidelijk: Christus is naar deze aarde gekomen om te leven naar de wil van God, om de zonde te dragen, te sterven aan het kruis én weer op te staan uit de dood.

1 Korinthe 15:12- 19, HSV

Als nu van Christus gepredikt wordt dat Hij uit de doden is opgewekt, hoe kunnen sommigen onder u dan zeggen dat er geen opstanding van de doden is? En als er geen opstanding van de doden is, dan is Christus ook niet opgewekt. En als Christus niet is opgewekt, dan is onze prediking zonder inhoud, en zonder inhoud is ook uw geloof. En dan blijken wij ook valse getuigen van God te zijn. Wij hebben namelijk van God getuigd dat Hij Christus heeft opgewekt, terwijl Hij Die niet heeft

opgewekt als inderdaad de doden niet opgewekt worden. Immers, als de doden niet opgewekt worden, is ook Christus niet opgewekt. En als Christus niet is opgewekt, is uw geloof zinloos; u bent dan nog in uw zonden. Dan zijn ook zij die in Christus ontslapen zijn, verloren.

Als wij alleen voor dit leven op Christus onze hoop gevestigd hebben, zijn wij de meest beklagenswaardige van alle mensen.

Conclusie (en nog een paar gedachten)

Wat is de conclusie uit het voorgaande?

1. De avondmaal-tradities, en de bron ervan (lijden, sterven van Jezus) zijn minstens net zo oud als hypothetische Q is, zelfs nog ouder. Zij zouden daarom absoluut moeten voorkomen in 'Q' om het geschrift relevant te maken;
2. er is geen enkele 'nut of noodzaak' voor een 'Q-Evangelie';
3. het is ondenkbaar dat er een anonieme, onbekende, samensteller is geweest van een geschrift welke in een Joodse sekte zou hebben gerouleerd welke vervolgens door Matteüs en Lukas zou zijn overgenomen als 'gezaghebbend'.
4. het 'Q-Evangelie' heeft nooit bestaan. Er is geen enkel bewijs voor, het is niet meer dan een aanname en hoewel men scherm met 'concensus' en 'breed aanvaard' is dat de laatste decennia niet meer zo;

Een paar gedachten

Lukas schrijft "Aangezien velen getracht hebben een verhaal op te stellen over de zaken, die onder ons hun beslag hebben gekregen, gelijk ons hebben overgeleverd degenen, die van het begin aan ooggetuigen en dienaren van het woord geweest zijn, ben ook ik tot het besluit gekomen, na alles van meet aan nauwkeurig te hebben nagegaan, dit in geregelde orde voor u te boek te stellen, hoogedele Teofilus" ^{Lukas 1:1-3}. Hij heeft dus meerdere bronnen gebruikt, bronnenonderzoek gedaan. Een 'literatuurstudie'. Er zijn zoals eerder gezegd bijbelgeleerden die stellen dat Matteüs en Lukas 'de notities van Markus' hebben gebruikt.

Een aantal gedachten, noem het eventueel speculaties, mijnerzijds:

- rekening houdend met het feit dat elke Evangelist voor een bepaald publiek schreef: het Markus' Evangelie zoals het ons nu bekend is *korter* is dan zijn oorspronkelijke notities. Lukas en Matteüs hier meer uit geput hebben dan hij zelf. De reden dat ik dit als mogelijkheid zie is vanwege het feit dat de rest van de delen die ze van Markus hebben overgenomen zo uitgebreid is. Daar kan nog rustig meer zijn geweest;
- Lukas en Matteüs hebben uit elkaars werk geput (een gedachte die veel meer mensen hebben);
- Lukas opmerking voorafgaand aan zijn Evangelie geeft aan dat hij meerdere bronnen heeft geraadpleegd. Het moet niet verbazen, en is natuurlijk ook zo, dat hij meerdere Apostelen heeft gesproken;
- Matteüs was ooggetuige, als Apostel, en heeft uiteraard zijn Evangelie getoetst bij de andere Apostelen ("heb ik dit zo goed opgeschreven? Was dit zo?").

Vast staat echter dat we een betrouwbaar verslag hebben, vanuit verschillende invalshoeken van de schrijvers – en bedoeld voor verschillende lezers – van het leven, werk, dood én opstanding van Christus Jezus. Hoe deze precies tot stand zijn gekomen weten we niet. Maar wat ook vast staat, mijns inziens, is dat er nimmer een 'Q-evangelie' is geweest.